

De brandweer

Hoe lang Markelo al beschikt over een brandweer is moeilijk te achterhalen. Tot in de 17e eeuw was er tegen brand nauwelijks iets te doen. Brand en tegenslag in het algemeen werden veroorzaakt en bestreden door de hand van God. Bluswerk bestond naast emmers, water en zand voor een belangrijk deel uit bidden om een regenbui of een draaiende wind. Door toename van het aantal bakkers en smeden in of in de nabijheid van de bebouwde kom werd de kans op brand nog weer groter. Veel maatregelen waren dan ook gericht op het voorkomen van brand. De klepperman fungeerde daarbij als een belangrijke schakel: hij moest 's nachts vooral letten op het ontstaan van brand en waar dat nodig met veel lawaai de brandweer en de bevolking alarmeren. Later werden bij brand de kerkklokken geluid.

De uitvinding van de slangenbrandspuit door Jan van der Heyden in 1672 vormde een doorbraak in de brandbestrijding. Natuurlijk duurde het vervolgens nog geruime tijd alvorens dergelijk materieel ten plattelande verscheen.

Eerste brandspuit

De eerste Markelose brandspuit dateert waarschijnlijk van 1763. Uit het marke-boek valt op te maken dat in dat jaar de marke Markelo landerijen verkocht 'tot betalinge der brandspuit cum-annexis...'. Omdat destijds alle woningen waren gebouwd van hout en stro en voor koken en verwarming gebruik gemaakt werd van houtgestookte kachels en fornuizen was, vooral in tijden van droogte, het gevaar van brand doorlopend aanwezig. De rol van de brandweer was toen zeker zo belangrijk als tegenwoordig. Dit blijkt ook uit het feit dat het onderwerp brandweer zeer frequent op agenda's van vroegere raadsvergaderingen terug te vinden is.

Begin 1800 waren alle mannen van 18 jaar en ouder, in het dorp en naaste omgeving, verplicht lid van de brandweer. Alleen diegenen die er lichamelijk niet toe in staat waren, leden van de schutterij en ambtenaren die tijdens een eventuele brand met andere zaken belast zouden zijn, waren vrijgesteld.

Brandweerlieden

De Markelose brandweer kende destijds de volgende functies:

- 1 brandweercommandant
- 3 brandmeesters
- 2 pijpghosten
- 2 assistent-pijpghosten
- 4 oppassers slangen
- 15 pompers
- 4 waterscheppers
- 8 wateraanbrengers
- 2 lantaarndragers
- 4 zeildragers
- 5 ladderdraggers
- 4 haakdraggers.

Ieder lid van de brandweer kreeg een onderscheidingsteken dat hij tijdens een brand verplicht was te dragen. Minimaal drie maal per jaar moest er, in tegenwoordigheid van B&W met de brandspuit worden geoefend.

Brandweerlieden die bij een brand aanwezig waren geweest kregen een vergoeding van tien cent per uur. De eigenaren van de paarden die de brandspuit hadden getrokken ontvingen een vergoeding van drie gulden.

Daags na een brand moest de brandweercommandant rapport uitbrengen aan de burgemeester. Daarbij werd naast het functioneren van de spuit en het overig materieel geëvalueerd wie zich in positief dan wel negatief opzicht onderscheiden hadden. De eerste categorie kon een extra beloning tegemoet zien. Brandweerlieden die schitterden door afwezigheid, het niet opvolgen van bevelen of op een andere wijze in gebreke waren gebleven, konden rekenen op een voor die tijd zeer forse boete.

Verordeningen

Teneinde brand te voorkomen gaf de gemeente geregeld verordeningen uit, waaraan de inwoners zich strikt dienden te houden.

Er was precies beschreven hoe schoorstenen gebouwd moesten worden en elke nieuwe schoorsteen moest door de brandweercommandant zelf worden goedgekeurd. Vanaf 1868 mochten er binnen het dorp geen huizen met een strooien dak meer gebouwd worden.

Verder was niet toegestaan om in de nabijheid van vuur of stookplaatsen, vlas, hennep, hout en dergelijke te drogen. Het storten van as moest in stalen of ijzeren bakken. Men mocht alleen licht voeren in gesloten lantaarns en het uitkloppen van een brandende pijp was ten strengste verboden. Houtmijten, hooi, stro, krullen, turf e.d. moesten op minimaal zes ellen (ruim vier meter) van de weg en op 25 ellen van de gebouwen staan.

In 1846 werden er in het dorp en in de buurtschappen brandputten gegraven, ter vervanging van de brandkolken (waarin regenwater werd opgevangen), die in het dorp aan de huidige Tolweg lagen (hoek Tolweg / Holterweg en hoek Tolweg / Achteresweg). Na de grote brand van 1888 in Stokkum, waar tegelijkertijd vier boerderijen afbrandden, ging de gemeente ook over tot de installatie van brandspuiten in de buurtschappen.

Brandverzekeringen helpen weliswaar niet tegen brand maar zijn wel een belangrijke verandering ten goede geweest. Mits men z'n premies tijdig betaalt zijn tegenwoordig de financiële consequenties van een brand te overzien. Twee honderd jaar geleden werd door het gemeentebestuur aan slachtoffers van een brand vaak toestemming gegeven om in de gemeente een collecte te houden. Hiervoor werd dan in het algemeen flink gegeven.

Vrijwillig

Naar alle waarschijnlijkheid bestaat de Markelose brandweer vanaf omstreeks het laatste kwart van de vorige eeuw uit vrijwilligers.

De uitrusting en training zijn de afgelopen decennia steeds verder geprofessionaliseerd. Uitrukken doet de brandweer tegenwoordig op basis van een stil alarm en vanuit de garages aan de Schoolstraat. De oude brandweergarage is tegenwoordig een onderdeel van het tweewielcentrum.